

1. Den svenska romanistikens första sekel – tradition och förnyelse

Lars-Göran Sundell

Det ter sig naturligt att förlägga startpunkten för den svenska romanistiken till tiden kring 1860, den tidpunkt då tjänster i 'Nyeuropeisk lingvistik och modern litteratur' inrättades vid universiteten i Uppsala och Lund. Ämnesområdet omfattade de germanska och de romanska språken och denna indelning blir den nya ämnesuppdelningen runt 1890. Redan den nyeuropeiska epoken har emellertid en stark romansk inriktning och lägger grunden till ämnet 'Romanska språk'.

I denna kortfattade översikt skisserar jag den svenska romanistikens framväxt under dess första sekel, dvs. ungefärligen tiden från 1860 fram till 1960, och berör utvecklingen i Uppsala och Lund, samt i Göteborg och Stockholm.

Den avslutande litteraturförteckningen upptar i sin första avdelning viktigare verk som publicerades av de nyeuropeiska befattningshavarna samt därefter i kronologisk ordning ett urval doktorsavhandlingar från de fyra universiteten Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm, framlagda under den undersökta perioden, i syfte att i någon mån tydliggöra de förhärskande vetenskapliga inriktningarna. Den egentliga referenslitteraturen avslutar förteckningen.

1.1 Nyeuropeisk lingvistik och modern litteratur

Friedrich Diez (1794–1876), professor i Bonn 1830, anses av hävd vara den romanska språkvetenskapens egentlige grundläggare och detta i kraft av sina banbrytande alster *Grammatik der romanischen Sprachen I–III* (1836–1842) och *Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen* (1853), vilka båda utkommer i fem upplagor. Utifrån främst politiska, historiska och litterära kriterier urskiljer Diez sex romanska språk som han tar i beaktande, nämligen italienska, rumänska, spanska, portugisiska, provensalska och franska.

Rhetoromanska språket har han deremot föga känt, och därför förbigått.

Hans i öfrigt klassiska arbete lemnar här en lucka, så mycket kännbarare

som, för säkra resultatens vinnande, det för den komparativa språkforskningen måste erkännas vara af största vikt, att ingen enda gren af den gemensamma språkstammen lemnas ur sigte. För att fylla denna lucka, sökte och erhöll författaren till närvarande arbete utväg att på ort och ställe taga kännedom om det rhetoromanska språket.

Detta står att läsa i *Rhetoromanska språkets dialekter*, 1853–54, och den som skriver är Carl Wilhelm Böttiger (1807–1878), vilken några år senare, 1858, tillträder som professor vid Uppsala universitet i det nyinrättade ämnet 'Nyeuropeisk lingvistik och modern litteratur'. I Lund tillträder 1860 Emanuel Olde (1802–1885) en motsvarande tjänst. Tjänstebeteckningen omfattar germanska språk, enkannerligen tyska och engelska, samt romanska språk, och tjänsternas inrättande innebär att de s.k. moderna språken forskningsmässigt lyfts upp på universitetsnivå och jämföras med de redan etablerade språkämnena klassiska språk, dvs. grekiska och latin, samt österländska språk (cf. Sundell 2011).

Den nyeuropeiska perioden kommer att vara i ungefär trettio år, innan ämnet kring 1890 klyvs i sina två övergripande beståndsdelar: germanska och romanska språk. Både Böttiger och Olde hinner få en efterträdare: i Uppsala år 1868 Theodor Hagberg (1825–1893) och i Lund år 1878 Edvard Lidforss (1833–1910).

När det gäller denna fyrklöver – Böttiger, Olde, Hagberg och Lidforss – är det intressant att konstatera att de är alla romanister med en eller annan utveckling. Carl Wilhelm Böttigers huvudinriktning gäller italienska språket och litteraturen, främst Dante men också Boccaccio och Tasso, men han kom som sagt även att intressera sig för ratoromanskan. Böttiger var ju dessutom en vid tiden uppburen diktare, som i litteraturhistorien brukar räknas bland de s.k. efterklangspoeterna i Esaias Tegnér's efterföljd, och han var en av favoriterna i Malla Silfverstolpes berömda uppsalasalong. Han utgav en del översättningar från italienska och producerade ett grundläggande läromedel för detta språk.

Theodor Hagberg vidmakthåller intresset för italienska, bl.a. utger han en *Italiensk språklära* 1863 (1882) och ger ut *Petrarcas Sonetter till Laura* i översättning 1874. Hans huvudsakliga fokus ligger emellertid på spanska,

vilket kommer till uttryck redan i hans installationsföreläsning *Om det spanska språkets ursprung*, 1868 (cf. Sundell 2002).

I Lund sysselsätter sig Emanuel Olde en hel del med engelska och författar läromedel i uttal, vilka brukar nämnas i redogörelser för engelskundervisningens framväxt i Sverige (cf. Bratt 1977; 1984). Hans främsta insats kan dock anses vara hans *Fransk språklära*, 1843, den första moderna grammatiken i franska i vårt land, indelad i ljudlära, formlära och satslära, vilken indelning för övrigt Theodor Hagberg anammade för sin just nämnda *Italiensk språklära*.

Edvard Lidforss är idag främst ihågkommen för sina kommenterade översättningar av Cervantes' *Don Quijote* 1891–92 och Dantes *Divina Commedia* 1902–03. Han intresserade sig i sin forskning främst för textfilologiska och litterära frågeställningar och hans intresse för den s.k. nykatalanska vitterheten för in också katalanskan på den romanska agendan i Sverige.

Relativt snart uppstår insikten att ämnesgrupperingen 'Nyeuropeisk lingvistik och modern litteratur' är alltför omfattande för en enda befattningshavare och på 1880-talet beslutas om den klyvning i en romansk och en germansk del som verkställs vid de då befintliga universiteten, dvs. Lund och Uppsala. I Lund väljer Edvard Lidforss att övergå som ordinarie professor på den germanska delen och öppnar därmed vägen för utnämningen av Fredrik Wulff som extra ordinarie professor med föreläsnings- och undervisningsskyldighet i romanska språk. Den övergripande ämnesbeteckningen 'Nyeuropeisk lingvistik' bibehålls dock formellt för de uppdelade tjänsterna alldeles till början av 1900-talet och också Johan Visings ämnesbeteckning blir denna, när han tillträder som professor vid Göteborgs högskola 1891. I praktiken talar man emellertid från denna tidpunkt om romanska språk och germanska språk och dessa senare kommer snart nog att uppdelas i tyska och engelska.

1.2 Uppsala

I Uppsala inväntar man Theodor Hagbergs emeritering och den nya tjänsten besätts därför först år 1890. Det blir då Per Adolf Geijer (1841–1919) som tillträder som professor i romanska språk och som tillsammans med titulärprofessorn Carl Wahlund (1846–1913) bildar ett fortfarande berömt

radarpar inom den svenska romanistiken och som utvecklar en omfattande aktivitet (cf. Sundell 2013b).

”Genom en ödets ironi”, konstaterar Gunnar Tilander (1967–69: 725), ”blev estetikern Theodor Hagberg grundare av en betydande språkhistorisk skola i Uppsala, beroende på att strömningarna från kontinenten /.../ nådde och inspirerade H:s lärjungar i Uppsala, som i H:s medhjälpare P. A. Geijer och Carl Wahlund fick goda handledare.”

Den nya epokens inriktning kommer att relatera till tiden före renässansen, vilken kan sägas ha utgjort den nyeuropeiska epokens bakre gräns, och i förstone sätta främst det franska språket under medeltiden i fokus (cf. Sundell 2013a). Per Adolf Geijers vetenskapliga arbeten är i huvudsak språkhistoriskt inriktade, medan Carl Wahlund gör sina främsta insatser inom textfilologin, dvs. textutgivning och textkritik. Mest känd är hans utgåva *Les Enfances Vivien. Chanson de Geste*, 1895, som hade påbörjats av den i förtid bortgångne romanisten Hugo von Feilitzen (1854–1887). Gränsdragningen mot den latinska klassiska filologin blir av stort intresse (cf. Sundell 2015a) och Per Adolf Geijer tar upp frågan i sin installationsföreläsning (1891: 317):

Utgångspunkten i tiden skulle alltså för den romanska språkforskningen utgöra den tidsgräns, framom hvilken de latinske filologerna ej sträcka sitt arbete. Emellertid är denna tidsgräns af flera skäl ganska obestämd. Den romanske språkforskaren behöfver ofta, för att finna tillfredsställande svar på frågor, som lifvligt intressera honom, med sin forskning gå tillbaka till perioder, som från en annan synpunkt tillhöra den klassiska filologien. Å andra sidan kan en klassisk filolog ofta känna sig manad att fullfölja sina undersökningar inom en period, hvilken det klassiska latinet som fullt lifaktigt språk ej hann upplefva. På detta sätt blir tidsgränsen länge oklar mellan båda dessa grenar af språkforskning.

Ferdinand de Saussure (1967: 18) tar fasta på latinets betydelse för den romanska disciplinen och den efterföljande allmänna lingvistikens i sin historiska översikt i början av *Cours de linguistique générale* (1916):

La linguistique proprement dite, qui fit à la comparaison la place qui lui revient exactement, naquit de l'étude des langues romanes et des langues germaniques. Les études romanes, inaugurées par Diez – sa *Grammaire*

des Langues romanes date de 1836-38 – contribuèrent particulièrement à rapprocher la linguistique de son véritable objet. C'est que les romanistes se trouvaient dans des conditions privilégiées, inconnues des indo-européanistes ; on connaissait le latin, prototype des langues romanes ; puis l'abondance des documents permettait de suivre dans le détail l'évolution des idiomes. (Saussure 1967: 18)

[Lingvistikens i ordets egentliga betydelse, som gav den jämförande språkvetenskapen den plats som tillkommer den, föddes ur studiet av de romanska och germanska språken. De romanska studierna, påbörjade av Diez – hans *Grammatik der romanischen Sprachen* daterar sig från 1836–1838 – bidrog framför allt till att närma lingvistikens till dess verkliga objekt. Orsaken var att romanisterna befann sig i en privilegierad ställning, som var okänd för dem som sysslade med indo-germanistik. Man kände till latinet, de romanska språkens prototyp och överflödet av dokument gjorde det möjligt att i detalj följa de olika språkens utveckling.] (Översättning 1970: 27)

Den helt dominerande inspirationskällan för tidens svenska romanister i både Uppsala och Lund var den franske språk- och litteraturforskaren Gaston Paris (1839–1903), från 1872 professor vid Collège de France, där han efterträdde sin far, den tillika berömde medieviden Paulin Paris (cf. Bähler 2004). Gaston Paris' utgåva av den tidiga franska medeltidstexten *La vie de Saint Alexis* från samma år etablerar de ederingsprinciper som kommer att vara allenarådande åtminstone fram till 1913, när hans egen elev och efterträdare vid Collège de France, Joseph Bédier, lanserar nya utgivningsprinciper (cf. Corbellari 1997). Helt summariskt så förespråkar Bédier att en handskrift, den "bästa", ska ligga till grund för utgåvan, i stället för att söka återskapa den ursprungliga texten, vilket är Gaston Paris' grundidé (cf. Zink 2004).

Åtskilliga svenska romanister följde Gaston Paris' undervisning och seminarier i Paris. I sina *Minnesblad* (1905) namnger Per Adolf Geijer ett trettiotal, varav flera kom att knyta personliga vänskapsband med sin franske läromästare. På dennes femtioårsdag 1899 överlämnades personligen av Carl Wahlund en festskrift från de svenska romanisterna, *Recueil de Mémoires philologiques à Monsieur Gaston Paris par ses élèves suédois le 9 août 1889 à l'occasion de son cinquantième anniversaire*. Uppskattningen, det måste understrykas, var ömsesidig; Gaston Paris var ofta mäkta imponerad över sina svenska och övriga nordiska proselyter:

La Suède compte aujourd'hui dans ses universités plusieurs savants qui ont publié et commenté des textes français et qui souvent en ont fait l'objet de recherches originales, MM. Geijer et Wahlund à Upsal, MM. Lidforss et Wulff à Lund, M. Vising à Gothenburg, sans parler de plusieurs jeunes gens qui ne sont encore connus que par de brèves dissertations et qui promettent de bonnes recrues à la science. (cit. Bähler 2004: 379)

[Sverige har idag vid sina universitet åtskilliga forskare som har utgivit och kommenterat franska [medeltida] texter och som ofta har bidragit med nydanande forskningsresultat, Per Adolf Geijer och Carl Wahlund i Uppsala, Edvard Lidforss och Fredrik Wulff i Lund, Johan Vising i Göteborg, med förbigående av flera unga forskare vilka ännu är kända endast genom mindre omfattande avhandlingar, men som är lovande framtida forskare.]

Per Adolf Geijer (1914: 9) beskriver inflytandet från Friedrich Diez och Gaston Paris:

Genom Diez banbrytande arbeten hade man fått ögonen öppnade för den komparativa och historiska metodens stora betydelse för en grundlig språkkännedom. I Frankrike var Gaston Paris den förste, som skarpt tillämpade denna metod på det franska språket. /.../ Båda hade vi [Carl Wahlund och Per Adolf Geijer] rönt ett starkt intryck av hans medryckande undervisning, och det blev nu vår livliga önskan att giva en sådan mer vetenskaplig karaktär åt det franska språkstudiet vid vårt eget universitet.

Epokerna är ännu helt mansdominerade, men de första kvinnliga inbrytningarna är på gång. Redan 1872 skrevs den första kvinnliga studenten, studentskan Betty Pettersson, in vid Uppsala universitet. Intressant i detta sammanhang är att huvudämnet i hennes filosofie kandidatexamen från 1875 var just 'nyeuropeisk lingvistik och modern litteratur'. Idag är hon ordentligt uppmärksammas i Uppsala och hon har bland annat fått en stor föreläsningssal uppkallad efter sig.

Låt mig nämna en annan vid tiden berömd Uppsalastudent inom ämnet, om än manlig:

Att studeranden af Stockholms nation J.A. Strindberg i och för den gamla filosofiska Graden för undertecknad aflagt tentamen i Ny-Europeisk Linguistik och Modern Litteratur d. 19 Sept. 1871 och i denna tentamen ega Godkända insigter varder härmed på begäran intygadt.

Uppsala den 5:te November 1873
Theodor Hagberg
Prof. i Ny-Eur. Lingu. och Mod. Liter.
(Strindberg 1992: 280)

År 1899 i Uppsala, alltså under professor Geijers och professor Wahlunds ledning, disputerar Anna Ahlström som första kvinna i romanska språk med avhandlingen *Étude sur la langue de Flaubert* (cf. Jonasson & Ransbo 2000). Eftersom den akademiska karriärvägen ännu är stängd för kvinnor drar Anna Ahlström vidare och grundar den berömda Ahlströmska skolan i Stockholm. Och 1903 disputerar Gerda Östberg, om vilken man brukar framhålla att hon var den första gifta kvinna som disputerade i Sverige, på en avhandling om modern provensalska (cf. Eriksson 2001)

Det förekom ett relativt stort antal disputationer under den här tiden och en avhandling som i efterhand kommit att uppmärksammas, men som vid tiden inte erhöll någon större uppskattning i de sakkunnigas ögon, var Carl Svedelius, *Analyse du langage appliquée à la langue française*, 1897, återutgiven i reviderad form 1944 med titeln *Språkanalys*.

Johan Vising, som disputerade 1882, refererar till sin Uppsalatid i positiva ordalag (1938: 54 f.):

Romanska språk var mitt huvudämne, som jag bedrev under ledning av de älskvärda och kamratliga lärarna, adjunkten, sedermera professor Per Adolf Geijer /.../ och docenten, sedermera titulärprofessorn Carl Wahlund. /.../ detta ämne [romanska språk] i Sverige fick en storartad blomstringsperiod, som väckte beundran i utlandet. Detta kan vara lämpligt att framhålla, då det ej vidare uppmärksammades i Sverige.

Övergången till den andra romanistgenerationen tar sin början i Uppsala, när en efterträdare till Per Adolf Geijer ska utses. Johan Visings tal om blomstringsperiod genljuder i Rektors, litteraturvetaren Henrik Schück, hälsningsanförande vid installationsakten (1909: 52–53):

Då professor Geijer 1906 såsom emeritus drog sig tillbaka från universitetet, fanns – tack vare den fart, med hvilken de romanska språkstudierna drifvits både här och vid systeruniversitetet i Lund – ingen svårighet att åt honom erhålla en efterträdare. Svårigheten bestod snarare i att välja

mellan de framstående vetenskapsmän, som anmälde sig såsom sökande, och de flesta bland dem, som statutenligt hade att behandla detta ärende, nödgades också bekänna, att något bestämt företrädde knappast kunde gifvas åt någon bland tre så jämställda forskare [Gustaf Rydberg, Erik Staaff, Emanuel Walberg]. De slutomdömen, som till sist efter ett samvetsgrant afvägande af alla faktorer dock måste gifvas, blefvo därför ganska växlande, och blott i en punkt stämde alla öfverens: att hvilken af de täflande än utnämndes, erhöle universitetet i honom en utmärkt lärare och vetenskapsman.

Kungl. Maj:ts val föll på Docenten vid Uppsala Universitet, Filosofie Doktor Erik Schöne Staaff, hvilken nu skall tillträda sitt nya ämbete.

Erik Staaffs ämbetsperiod 1908–1932 har lämnat ett gnistrande eftermäle (cf. Sundell 2014). Han disputerade 1896 på avhandlingen *Le suffixe '-arius' dans les langues romanes* och fortsatte framgångsrikt den forskningstradition som initierats av Per Adolf Geijer och Carl Wahlund. Franska språket sysselsatte honom under hela karriären, men han ägnade även stor uppmärksamhet åt spansk och italiensk textfilologi. Han visade tidigt intresse för franskundervisningen i skolan och han var en av initiativtagarna till inrättandet av svenska studenthemmet i Paris – *Maison des Étudiants suédois* – som invigdes 1931 med den tidigare franske lektorn i Uppsala Lucien Maury som förste föreståndare.

Detta leder mig för ett kort ögonblick in på tjänstekategorierna docent och universitetslektor, vilka båda kom att spela en alltmer betydande roll i undervisningen (cf. Ransbo 2000). Litteraturvetaren Thure Stenström (2011: 74f.) kartlägger hur själva undervisningen kunde te sig för ”Uppsala universitets mest kände lärjunge genom tiderna” som rektor Torgny Segerstedt uttryckte sig i sina minnesord 1961 över Dag Hammarskjöld (cf. Frängsmyr 2011), vars första akademiska studieämne var just franska:

Tyngdpunkten i professors och de båda docenternas undervisning låg otvivelaktigt i språkhistorien, fornfranska och 1500-talets franska utgjorde omtyckta moment. Bara undantagsvis behagade professorn under en enstaka veckotimme föreläsa över spanskt litterärt stoff (vt 1923 över Cervantes’ Don Quijote), medan docenten Kallin till omväxling med skrivövningar och grammatik höll proseminarier någon enstaka gång i veckan (ht 1923 över Alphonse Daudets *Lettres de mon moulin* och vt 1924 över Eugène

Brieux, *La robe rouge*. Sin huvudsakliga kontakt med fransk litteratur fick eleverna i stället genom den franske universitetslektorn, särskilt vid dennes obligatoriska fredagsföreläsningar varje vecka kl. 18 i en av universitetets mindre lärosalar (I eller IV).

Som handledare kom Erik Staaff att utöva ett exceptionellt inflytande på den fortsatta romanska utvecklingen i Sverige så tillvida att hans elever kom att besätta toppptjänster både vid universiteten och i skolväsendet. I Uppsala efterträddes han i tur och ordning av Johan Melander (1878–1947, professor 1932–1943), Paul Falk (1894–1959, professor 1943–1959) och Bengt Hasselrot (1910–1974, professor 1959–1972). I Göteborg efterträddes Johan Vising först av Hilding Kjellman och därefter av Karl Michaëlsson. I Lund, där Staaffs medtävlare i Uppsala Emanuel Walberg blivit professor 1910, tillträdde Alf Lombard 1939 som dennes efterträdare.

Alf Lombard (1939: 126–127) tecknar minnet av Erik Staaff som handledare:

Pour ses élèves, Erik Staaff était le meilleur des maîtres. Il savait diriger les études supérieures selon les dispositions de chacun. Ses jugements étaient prudents, mais jamais tâtonnants ; sa critique pouvait être sévère, mais jamais décourageante. Il sut accentuer encore le développement que les études romanes avaient pris à Upsal sous son prédécesseur, P.-A. Geijer, une grande et belle série de thèses en témoigne.

[För sina elever var Erik Staaff den bäste av handledare. Han hade förmågan att styra forskarutbildningsstudierna efter var och ens förmåga. Hans omdömen var klokt försiktiga, men aldrig tvekande; hans kritik kunde vara sträng, men aldrig negativ. Han kom att ytterligare utveckla och förstärka studiet av de romanska språken i Uppsala som det hade grundlagts av hans företrädare Per Adolf Geijer; en omfattande och förnämlig serie av avhandlingar vittnar om detta.]

I Uppsala fortsätter Johan Melander och Paul Falk den språkhistoriska inriktningen, vilket redan deras avhandlingstitlar omvittnar: Johan Melander, *Étude sur 'magis' et les expressions adversatives dans les langues romanes*, 1916 och Paul Falk, *'Jusque' et autres termes en ancien français et en ancien provençal marquant le point d'arrivée*, 1934. Bengt Hasselrots avhandling är en studie över franko-provensalska dialekter i den schweiziska kantonen Vaud, *Étude*

sur les dialectes d'Ollon et du district d'Aigle (Vaud), 1937. Hans andra stora forskningsintresse gäller diminutiver i franska och andra romanska språk.

Ytterligare några betydande romanska forskningsinsatser under Erik Staaffs färla förtjänar att nämnas i detta sammanhang, nämligen Karin Ringenson (1886–1971), efter sin disputation verksam som tongivande läroverkslärare, och Carin Fahlin (1900–1964) med sina många studier över Benoits *La Chronique des Ducs de Normandie*.

Under Bengt Hasselrots tid förändras inriktningen på uppsalaromanistiken radikalt. 1961 utkommer Arne Klums (1925–2016) doktorsavhandling *Verbe et adverbe*, vilken får ett stort genomslag både nationellt och internationellt. Lennart Carlsson (1934–1991), som sedermera (1973) efterträder Bengt Hasselrot, beskriver utvecklingen som ledde fram till vad som under ett trettiotal år skulle komma att benämnas 'Uppsala-skolan':

Ni en dialectologie, ni en morphologie, Bengt Hasselrot n'a fait école à Upsal /.../ Se rendant compte jusqu'à quel point les préférences allaient vers la syntaxe moderne parmi les jeunes qui fréquentaient le séminaire roman en 1959, il renonça à tout essai de leur imposer ses propres spécialités /.../. Il en résulte que, lors de sa retraite /.../, la syntaxe moderne était arrivée à une dominance presque absolue. (Carlsson 1976: 93)

[Varken inom dialektforskning eller inom morfologi bildade Bengt Hasselrot någon vetenskaplig skola i Uppsala /.../ När han insåg i vilken utsträckning de unga deltagarna i det romanska seminariet 1959 ville ägna sig åt modern syntax, avstod han helt från att styra dem mot sina egna specialområden /.../. Resultatet blev att vid hans emeritering hade studiet av den moderna syntaxen kommit att dominera totalt.]

1.3 Lund

I Lund tillträder således Fredrik Wulff 1888 som extra ordinarie professor i romanska språk och 1901 som *ordinarius* (cf. Sundell 2015b):

Mina första vetenskapliga skrifter rörde alltså den fornfranska Infinitiven och det kritiska återställandet av åtskilliga präktiga fornfranska texter och dessa arbeten, jämte mina svenska översättningar från Italienskan och min komparativa behandling av 'allmän romansk, germansk, och nynordisk uttalslära samt värsbildningslära', förskaffade äntligen 1888

Lundauniversitetet och mig en e. o. professur i 'Ny-Europeisk linguistik', jämte Edvard Lidforss' gamla dubbla, nu med skild ständig föreläsningsoch undervisningsskyldighet i 'Romanska språk', Lidforss övertog det Germanska. (Wulff 1929: 344–45)

Liksom sina kolleger i Uppsala ägnar sig Fredrik Wulff åt medeltida romanska texter och språkhistoria, samt inte minst åt fonetik och verslära. Han intresserar sig för de stora medeltida italienska skalderna och översätter bland annat Dantes *Vita Nuova* (1897) samt utger *En svensk Petrarca-bok till jubelfästen 1304–1904*, 1905.

Avgörande för Wulffs karriär, liksom för merparten av tidens svenska romanister, blir mötet med Gaston Paris:

Ja, i början av Februari måste jag vara i Paris igän, och redan den 11 Februari [1874], min 29-års födelsedag, skulle jag mottagas av min blivande störste lärare och käraste franske vänn, Gaston Paris. Han visste att jag skulle komma, och att jag i Lunds Filologiska Sällskap hade hållit ett föredrag om hans epokgörande bok, *La Vie de saint Alexis*. Vid alla möjliga tillfällen åhörde jag hans härliga föreläsningar, både i *Collège de France*, i *La Sorbonne*, och hemma hos honom (på hans berömda *dimanches*, egäntligen vintren 1878–79). (Wulff 1929: 318)

I Elof Tegnér's lundahistorik från 1897 får vi en god inblick i ämnesvalen för föreläsningarna som hölls av Edvard Lidforss och Fredrik Wulff:

Såsom adjunkt och professor i ny europeisk linguistik före 1866 föreläste han [Edvard Lidforss] omväxlande gotiska, forntyska (Heliand) och nytyska (Schiller), engelska (Shakespeare), italienska (Boccaccio, Dante, Ariosto m.fl.), spanska (Guilhen de Castro, Cervantes, Calderón, Caballero m.fl.), fornfranska och provençalska samt nyare franska (Regnier, Molière, Boileau) jämte allmänna språkvetenskapliga ämnen. Efter delningen av undervisningsämnena hafva professor Lidforss' föreläsningar undantagsvis berört spanska litteraturen, men eljest omfattat de germanska språken så väl i deras äldsta som i deras nyare former: gotiska, anglosachiska, fornhögtyska och medelhögtyska, äfvensom modern engelska och tysk litteratur. /.../

Den förste innehafvaren af e. o. professionen i ny europeisk linguistik är sedan 1888 Fr. Wulff. /.../ Hans föreläsningar hafva dels rört tolkningen af äldre och yngre italienska skalders (Dantes Vita Nuova och hans Can-

zoniere, Petrarca, Leopardi, Carducci), fornfranska, någon gång spanska texter, franska medeltidens litteraturhistoria, dels och företrädesvis romansk ljudlära: ortoepi, ortografi, fonetik, rytmiska och metrisk undersökningar, accentlära med uttalsöfningar o.s.v. (Tegnér 1897: 111–112)

Emanuel Walberg (1873–1951), som således hade konkurrerat om Uppsala-professuren 1908, kallas 1910 att efterträda Fredrik Wulff i Lund. Den tredje kombattanten i Uppsala, Gustaf Rydberg (1861–1938) erhåller professors namn 1909 och utnämns, som kompensation får man förmoda, till läroverksråd 1911 och så småningom till undervisningsråd.

Emanuel Walberg hade disputerat år 1900 med avhandlingen *Le bestiaire de Philippe de Thaün*, en textutgåva av dennes berömda anglo-normandiska djurbok, daterad till början av 1100-talet. Han utger därefter editioner av två spanska verk från 1600-talet och fonetiska studier över rätoromanskan i Oberengadin, dvs. samma variant som Carl Wilhelm Böttiger femtio år tidigare hade intresserat sig för (cf. Sundell 1984). Alf Lombard (1952: xx) anför att ”det var nog från Lidforss som Walberg fick sin håg för spanskan, liksom det nog var från Wulff han fick sitt bestående intresse för fonetiken.”

Alf Lombard (1952: xix) har sammanfattat Emanuel Walbergs karriär och lundaanknytning:

Han tillhörde Lund med fasta rottrådar – genom sin födelse, julaftonen 1873, genom sin fader, professorn i grekiska Carl August Walberg, genom sin morfader, professorn i ny europeisk lingvistik och modern litteratur Emanuel Matthias Olde, genom sitt föräldrahem i hörnet av Kiliansgatan och Skomakaregatan, genom sina studier vid Katedralskolan och universitetet, genom sin doktorsgrad, genom sina tio år som Fredrik Wulffs docent och nära trettio som hans efterträdare på lärostolen i romanska språk, genom sin bostad i skuggan av Gyllenkrokens trädrader. I Lund har han även fått sin sista viloplats.

Det blir den fornfranska filologin som fortsättningsvis förblir Emanuel Walbergs huvudsakliga vetenskapliga domän och han sysslar intensivt med de medeltida levnadsteckningarna över ärkebiskopen av Canterbury, Thomas Becket, mördad i sin katedral år 1170. Walberg håller benhårt fast vid de av Gaston Paris etablerade utgivningsprinciperna. Han redovisar sin textfilologiska ideologi i ett föredrag från 1931, hållit i Filosofiska samfundet

i Göteborg, *Principer och metoder för utgivning av forntexter*. Hans utgåvor citeras fortfarande och han måste otvetydigt betraktas som en av våra främsta textutgivare (cf. Ducos *et al.* 2016).

Det blir Alf Lombard (cf. Sundell 2012; 2017b), elev till Erik Staaff, som kommer att efterträda Emanuel Walberg som professor i romanska språk i Lund 1939. Ett antal fornfranska textutgåvor, påbörjade under Walbergs ledning, avslutas nu under de närmast följande åren, bland andra Bertil Malmberg, 1940; Börje Schlyter, 1941; Einar Ronsjö, 1942.

Med professor Lombard får vi åter ett tydligt ställningstagande angående vilka romanska språk som ovillkorligen måste ingå i den komparativa romanistiken och han inför därmed åter rumänskan på den akademiska agendan:

/.../ le roumain peut être considéré, à côté du français, de l'espagnol et de l'italien, comme le quatrième pied de la table, le quatrième pied sans lequel la table n'a pas son équilibre. Et quand je dis la table, je pense à l'ensemble que constitue la linguistique romane comparée ; si l'on n'y fait entrer la Romania de l'Est, il n'y a pas de comparatisme possible. (Lombard 1961: 302)

[/.../ rumänska kan vid sidan av franska, spanska och italienska betraktas som det fjärde benet hos ett bord utan vilket det förlorar sin jämvikt. Och när jag säger bord menar jag den helhet som den komparativa romanska språkvetenskapen utgör; om man inte tar med den östliga delen av det romanska språkområdet är ingen komparativ språkforskning möjlig.]

Utbildad i den historiska Uppsalaskolan – och han lämnar heller aldrig helt den historiska syntaxen – kommer Alf Lombard inte desto mindre att också införa det vetenskapliga studiet av de samtida språken som en ny ingång, vilket kommer till uttryck redan i doktorsavhandlingen från 1930, *Les constructions nominales dans le français moderne. Étude syntaxique et stylistique*. Därmed inträffar en väsentlig brytpunkt i den romanska utvecklingen. En annan intressant aspekt, och som Alf Lombard själv är ytterst medveten om, är att han är genuint tvåspråkig, vilket han noterar i doktorsavhandlingen:

Le français est pour l'auteur de cet ouvrage plus qu'une langue apprise par voie artificielle: c'est une langue qu'il parle depuis sa plus tendre enfance. On jugera que cette circonstance n'était pas inutile dans un travail comme celui-ci.

[Franska är för författaren till detta arbete mer än ett språk inlärt på konstlad väg; det är ett språk han talar från sin tidigaste barndom. Det är otvetydigt så att denna omständighet inte var oväsentlig för en avhandling av detta slag.]

Alf Lombard avgår 1969 och efterträds som professor av Östen Södergård (1917–1997) liksom Alf Lombard utbildad i Uppsala med en textedition som avhandling, *La Vie d'Edouard le Confesseur*, 1948. 1962 blir han också doktor vid Sorbonne med en avhandling om George Sand.

Studiet av de romanska litteraturerna ligger vid den här tiden i sina moderna startgropar för att allt eftersom inkorporeras inom de språkvetenskapliga ämnesinstitutionerna. 1968 institutionaliseras ämnet på professorsnivå i och med Gunnar von Proschwitz' (1922–2005) tillträde i Uppsala som professor i romanska språk, särskilt franska språket och litteraturen. Från 1972, med efterträdaren Maija Lehtonen (1924–2015), ändras ämnesbeteckningen till franska, särskilt franskspråkig litteratur.

1.4 Göteborg

Johan Vising (1855–1942) gör sin entré på den professorala scenen i Göteborg 1891, när han utnämns till professor i nyuropeisk lingvistik med undervisningsskyldighet i romanska språk och ingår därmed i den första uppsättningen lärare vid den nyetablerade högskolan. Vising var en framstående kännare av den anglo-normandiska dialekten och dess litteratur och han hade som framgått disputerat i Uppsala 1882 med en avhandling över denna dialekt. Han beskrivs av Lennart Carlsson (1976: 89) som ”un des plus éminents romanistes que la Suède ait jamais produits” (”en av de mest framstående romanister som Sverige någonsin haft”). Även Vising arbetade med texteditioner och han utgav ett flertal populärvetenskapliga arbeten. Hans *Fransk-svensk ordbok* kom i sin första upplaga 1936.

I Göteborg kommer Johan Vising att efterträdas i tur och ordning av två Uppsalaromanister, utbildade under Erik Staaff, Hilding Kjellman (1885–1953; professor 1923–1935) och Karl Michaëlsson (1890–1961; professor 1937–1957).

Hilding Kjellman hade disputerat redan 1913 med en avhandling rörande infinitiven i äldre franska och kommit i kontakt också med den första

romanska Uppsalagenerationen. Hans forskningar rörde i allt väsentligt historisk syntax och textutgivning. Bo Lindberg och Ingemar Nilsson (1996: 150) sammanfattar Hilding Kjellmans tid vid Högsolan:

Under Kjellmans tid blev ämnets framtoning mer lik de andra språkens, men i forskningen åstadkoms inte så mycket. Kjellman var en mångsidig forskare som både hade skrivit om syntax och etymologi och ederat franska medeltidstexter när han blev professor; dessutom hade han undersökt förkortningar i nutida franska, vilket var ett anmärkningsvärt studieobjekt. Kjellman hade emellertid andra järn i elden. Han var aktiv på hög nivå i Svenska turistföreningen och framför allt som förlikningsman i avtalstvister. Som professor hann han därför inte ägna mycket tid åt vare sig sin egen eller andras forskning. 1935 avgick han och blev landshövding i Hallands län för att sluta på samma post i Uppsala.

Karl Michaëlsson ägnade sin huvudsakliga vetenskapliga gärning åt personnamnsforskning med utgångspunkt i de medeltida skatterullorna – *les rôles de taille*.

Avhandlingen från 1927 följdes upp av ytterligare utgåvor av utgivna skatterullor, varav den sista utgavs postumt 1962. Karl Michaëlsson startade serien *Romanica Gothoburgensia* och han ledde ett framgångsrikt forskarseminarium:

Resultatet blev tio ventilerade avhandlingar fram till 1954 (dvs. under Högsolans tid) och ytterligare tre innan Michaëlsson gick i pension. Ämnena var ganska varierade: dialekter, namnforskning, kulturhistoria (klämodets ordförråd) samt ett par i italienska. Romanska språk blev under 40-talet ett ledande disputationssämne vid Högsolan. (Lindberg & Nilsson 1996: 151)

Avhandlingarna är alltså vitt förgrenade inom ämnesområdet; intressant är att konstatera att just dialektforskning kom att blomstra i Göteborg med avhandlingar som de skrivna av Gunnar Ahlborn, 1946; Gunnar Bjerrome, 1957; Lars-Owe Svenson, 1959.

Som efterträdare till Karl Michaëlsson utnämns Hans Nilsson-Ehle (1910–1983; professor 1957–1977), disputerad i Lund 1941 under Alf Lombard med en avhandling om adverb i modern franska.

Göteborgsromanistikens utveckling fram till våra dagar har utförligt tecknats av Ingmar Söhrman (2014: 410–419) i den förnämliga minnesskriften till Eva Ahlstedt (cf. Sundell 2017a).

1.5 Stockholm

För att slutligen beröra romanistiken i Stockholm tar jag ännu en gång avstamp hos Johan Vising. Han beskriver själv sin vetenskapliga lärargärning:

Jag kan således ej berömma mig av att ha fostrat någon talrik vetenskaplig skola, men jag skall alltid med stolthet tänka på att inför min kateder danats så framstående lärare och vetenskapsmän som den grundlige kännaren av det franska språket docenten Gunnar Biller och den lärde, redan celebre professor Gunnar Tilander. (Vising 1938: 108)

Gunnar Biller (1890–1940) disputerade 1916 på avhandlingen *Étude sur le style des premiers romans français en vers (1150–75)* och verkade från 1926 vid dåvarande Göteborgs Högre latinläroverk (nuvarande Hvitfeldtska gymnasiet). Han författade tillsammans med professor Christ(oph)er Thorn (1879–1956) en mycket använd grammatik, Biller & Thorn, *Fransk språklära*, 1929 med flera upplagor. Jag minns att vi använde den grammatiken när jag gick på latingymnasiet i Malmö på 1960-talet. Den kan sägas vara en förenklad variant av Edström, *Fransk grammatik*, som i sin tur i sin första upplaga från 1891 helt byggde på den tidigare nämnda Olde, *Fransk grammatik* från 1843.

Men för Stockholms vidkommande är det alltså Gunnar Tilander (1894–1973) som är av intresse. Han verkade som den förste professorn i romanska språk vid Stockholm högskola 1937–1960 och han täcker således själv in slutfasen av den sekellånga epok jag behandlar. Han disputerade 1923 på avhandlingen *Remarques sur le Roman de Renart* och fortsatte framgångsrikt den språkhistoriskt inriktade forskningstradition som initierats av Per Adolf Geijer och Carl Wahlund och som vidareförmedlats av hans lärare Johan Vising. Han var en utomordentligt produktiv forskare, vilket framgår av den bibliografi som han förärades på femtioårsdagen av sin disputation, alltså 1973, och sammanställd av Harald Bohr, *Gunnar Tilander: publications 1918–1973: bibliographie établie en l'honneur du 50ième anniversaire de sa soutenance de thèse*. Låt mig kort notera att hans två närmaste efterträdare

i Stockholm, Olof Brattö från 1961 och Gustaf Holmér från 1972, båda fortsätter den språkhistoriska och textfilologiska traditionen. Gustaf Holmér disputerade för övrigt just år 1960 i Stockholm.

1.6 Avslutning

Den tidsperiod som här mycket översiktligt behandlats, dvs. den svenska romanistikens första sekel med avstamp i den nyuropeiska perioden från 1860, rör sig väsentligen inom historisk-komparativa studier omfattande fonetik, morfologi och i viss mån syntax och semantik samt textfilologi, vilket inkluderar den utomordentligt rikhaltiga utgivningen av medeltida texter, närmast en svensk paradgren. De första romanistgenerationernas inflytande härvidlag är ovedersägligt och i det historiska perspektiv vi nu kan anlägga framstår Erik Staaff som en absolut centralgestalt. Han förvaltar och utvecklar det romanska arv han bibringats av sina lärare Per Adolf Geijer och Carl Wahlund och för över detta arv till sina elever, i likhet med, om än i kvantitativt betydligt mindre skala, Johan Vising. Dessa tongivande romanska forskare kommer som vi sett direkt eller indirekt att dominera de romanska studierna i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm.

En summarisk sammanfattning av den romanska ämneshistoriken möjliggör att grovt räknat se den i perioder om ungefärligen trettio år eller mer: den nyuropeiska perioden kom i praktiken att vara i trettio år, de efterföljande tre decennierna domineras helt av den historisk-komparativa romanistiken och textfilologin och denna inriktning är fortsatt livaktig också under nästkommande period. Nu ersätts en viss inriktning inte nödvändigtvis med en helt ny utan alternativa infallsvinklar kommer allt mer att existera vid sidan av den eller de redan förhärskande. Under ämnesområdets tredje period från 1920/30-talen och fram till 1960 blir brytpunkten eller snarare då tillägget främst professor Lombards *credo* med studiet av de samtida språken.

Stora förändringar är emellertid på gång från 1960-talet både vad gäller forskningens inriktningar, det blir allt mer nödvändigt att använda pluralformen, och vad gäller tjänstesituationen i och med att tjänster som universitetslektor nu börjar inrättas i stor skala och besättas med vetenskapligt kvalificerade befattningshavare. Inte bara franska utan också spanska och italienska utkristalliserar nu som självständiga ämnen. Detta gäller generellt

för grundutbildningen, medan beteckningen romanska språk, med eller utan tillägg, i princip behålls för högre examina.

Vad gäller universitetslektoraten inrättas sådana i ämnet spanska i Uppsala med Regina af Geijerstam (1918–2010), i Lund med Sven-Gösta Neumann (1909–1985) och i Göteborg med Börje Cederholm (1912–1972). Samma utveckling sker något senare beträffande italienska. I Stockholm inrättas dessutom portugisiska som självständigt ämne på grundnivå. Stockholms universitet är också först ut i landet med att inrätta spanska på professorsnivå 1964 med Bertil Maler som professor i romanska språk, särskilt iberoromanska språk, liksom italienska 1979 med Ingemar Boström och i alldes modern tid 2016 också portugisiska med Laura Álvarez López.

Det bör i detta sammanhang nämnas att inrättandet av de s.k. universitetsfilialerna ytterligare stärker franskans ställning i ett svep med Sven Andersson i Växjö, Birger Persson i Linköping, Sture Westander i Karlstad och Jan Henrik Granberg i Örebro som de första universitetslektorerna därstädes.

Umeå universitet etableras 1965 och snart därefter påbörjas undervisning i franska, först med den legendariska lektorn i franska vid Katedralskolan i Uppsala Elsa Norström och därefter med lundaforskaren Anders Zetterberg. Hugo Olsson tillträder som universitetslektor i franska 1976 och som den förste ämnesprofessorn i franska utnämns 1978 Karl Johan Danell. Ingmar Söhrman blir den som senare startar upp spanskan i Umeå.

Det är viktigt att framhålla att under den avhandlade sekellånga epoken är romanska språk den övergripande ämnesbeteckningen och under denna titulatur ryms ofta betydande forskningsinsatser inte bara inom franska, utan även inom spanska, italienska och andra romanska språk. Den avslutande förteckningen över doktorsavhandlingar får därför en viss slagsida eftersom man som regel speciminerade först i franska för att därefter i förekommande fall ta sig an andra romanska språk.

Vad gäller romanistikens innehållssida slutligen, har vår kollega Odile Halmøy (1994: 44) givit en utmärkt sammanfattning av den omfattande diversifiering som tar sin början från 1960-talet och framåt:

Même si les valeurs sûres comme la syntaxe et la sémantique continuent à dominer les études de linguistique française, on assiste dans les pays du Nord, comme dans le reste du monde, à une diversification des domaines

d'intérêt. Le structuralisme, centré sur la syntaxe, qui avait encore une place prépondérante au début des années 70, laisse progressivement la place à différents courants. L'inspiration est cherchée en France (Ducrot, Kleiber, Martin), mais aussi en Suisse (l'École de Genève), ou en Amérique (cognitivism, avec Lakoff et Langacker). Sémantique, pragmatique, linguistique textuelle, linguistique computationnelle, linguistique appliquée, linguistique contrastive, interlangue, traductologie, analyse du discours, analyse conversationnelle, etc., toutes les branches de la linguistique actuelle sont représentées, les développements en Europe du Nord reflétant en somme l'évolution de la linguistique dans le reste du monde.

[Även om etablerade ämnesområden som syntax och semantik fortsätter att dominera inom den romanska språkforskningen, så står vi i Nordeuropa, liksom i övriga världen, inför en diversifiering av forskningsinriktningarna. Strukturalismen, som är inriktad mot syntax och som ännu på 1970-talet hade en helt dominerande ställning, lämnar allt eftersom plats åt andra intresseinriktningar. Inspirationen kommer från Frankrike (Oswald Ducrot, Georges Kleiber, Robert Martin), men också från Schweiz (Genève-skolan), och från Amerika (kognitivismen med George Lakoff och Ronald Langacker). Semantik, pragmatik, textlingvistik, datorlingvistik, tillämpad lingvistik, kontrastiv lingvistik, interimspråk, översättningsvetenskap, diskursanalys, samtalsanalys etc.; alla dessa grenar inom dagens språkvetenskap är representerade och utvecklingen i Nordeuropa kan sägas avspegla språkvetenskapens utveckling i resten av världen.]

Från 1990-talet förstärks ytterligare diversifieringen med olika paradig, ofta reflekterande den allmänna lingvistikens teoribildningar, må det gälla pragmatisk, kognitiv, logisk-semantisk, kontrastiv eller interaktionistisk lingvistik och inte minst översättnings- och språkinlärningsforskning. Helhetssynen på ämnet har tveklöst kommit att förändras i och med att toleransen för mångfald i tematik, metoder och teorier inom forskningen markant har ökat.

1.7 Vetenskapliga skrifter (urval)

Nyeuropeisk lingvistik (alfabetisk ordning)

Böttiger, Carl Wilhelm, 1841: *Italienska läse-öfningar, innehållande lätta stycken ur den nyare italienska prosan*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner.

- , 1853: *Italienska studier*. Upsala: Wahlström.
- , 1853–54: *Rhetoromanska språkets dialekter*.
- Geijer, Per Adolf, 1869: *Sur la dérivation et l'emploi des temps de la conjugaison française*.
- , 1871: *Étude sur les Mémoires de Philippe de Commynes*.
- , 1891: Om de romanska språken såsom föremål för vetenskaplig forskning och akademisk undervisning. *Pedagogisk tidskrift*. 313–324.
- , 1897: *Historisk öfverblick af latinets 'qui' och 'qualis' fortsatta som relativ-pronomen i de romanska språken*.
- , 1898: *Om artikeln, dess ursprung och uppgift, särskildt i franskan och andra romanska språk*.
- , 1901: *Modus conjunctivus, särskildt i franskan*.
- , 1905: Gaston Paris. Några minnesblad. *Studier i modern språkvetenskap* III, Uppsala.
- , 1914: Carl Wahlund. Minnestal på Nyfilologiska Sällskapets sammankomst i Uppsala den 18 okt. 1913. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Hagberg, Theodor, 1859: *Du sens partitif dans les langues romanes, comparées avec l'allemand et l'anglais*. Lund.
- , 1863: *Italiensk språklära*.
- , 1884–86: *Litteraturhistoriska gengångare 1–3 (Roland-sagan; Cervantes' Don Quijote; Calderóns Lifvet är en dröm)*.
- Lidforss, Edvard, 1895–96: *Los Cantares de Myo Cid*.
- , 1891–92: *Don Quijote*.
- , 1902–03: *Divina Commedia*.
- Olde, Emanuel, 1843: *Fransk språklära*.
- Wahlund, Carl, 1875: *Miracle de Nostre Dame, de Saint Jehan Crisothomes & de Anthure, sa Mère; franskt skådespel från det fjortonde århundradet*.
- , 1895: *Les Enfances Vivien. Chanson de geste*.
- , 1901: *Die altfranzösische Prosaübersetzung von 'Brendans Meerfahrt'*.
- Wulff, Fredrik, 1888: *Le lai du cor*.
- , 1897: *Poèmes inédits de Juan de la Cueva*.
- , 1905: *Les vers de la mort par Hélinant*.
- , 1905: *En svensk Petrarca-bok till jubelfästen 1304–1904*.

1.8 Doktorsavhandlingar i urval (kronologisk ordning efter universitet)

Uppsala

- Vising, Johan, 1882: *Étude sur le dialecte anglo-normand du XIIe siècle.*
- Rydberg, Gustaf, 1893: *Le développement de 'facere' dans les langues romanes.*
- Staafl, Erik, 1896: *Le suffixe '-arius' dans les langues romanes.*
- Svedelius, Carl, 1897: *Analyse du langage appliqué à la langue française.*
- Ahlström, Anna, 1899: *Étude sur la langue de Flaubert.*
- Östberg, H. O., 1899: *Les voyelles vélaires accentuées, la diphtongue '-au' et la désinence '-avus' dans quelques noms de lieux de la France du Nord.*
- Östberg, Gerda, 1899: *Studier öfver demunitiva och augmentativa suffix i modärn provençalska.*
- Kjellman, Hilding, 1913: *La construction de l'infinitif dépendant d'une locution impersonnelle en français des origines au XVe siècle.*
- Melander, Johan, 1916: *Étude sur 'magis' et les expressions adversatives dans les langues romanes.*
- Ringenson, Karin, 1922: *Étude sur la palatisation de 'k' devant une voyelle antérieure en français.*
- Michaëlsson, Karl, 1927: *Études sur les noms de personne français d'après les rôles de taille parisiens (rôles de 1292, 1296-1300, 1313).*
- Ekman, Manne, 1927: *Opuscles sur la grammaire par l'abbé Dangeau, réédités d'après les éditions originales avec introduction et commentaire.*
- Lombard, Alf, 1930: *Les constructions nominales dans le français moderne. Étude syntaxique et stylistique.*
- Falk, Paul, 1934: *'Jusque' et autres termes en ancien français et en ancien provençal marquant le point d'arrivée.*
- Fahlin, Carin, 1937: *Étude sur le manuscrit de Tours de la 'Chronique des Ducs de Normandie' par Benoit.*
- Hasselrot, Bengt, 1937: *Étude sur les dialectes d'Ollon et du district d'Aigle (Vaud).*
- Edgren, Rolf, 1945: *Mahieu le Vilain, Les Metheores d'Aristote. Traduction du XIIIe siècle.*
- Södergård, Östen, 1948: *La Vie d'Edouard le Confesseur. Poème anglo-normand du XIIIe siècle.*
- , 1962: *Essais sur la création littéraire de George Sand d'après un roman remanié : Lélia.*
- Arthur, Ingrid, 1955: *La vida del glorios Sant Frances : version provençale de la 'Legenda maior Sancti Francisci' de Saint Bonaventure.*

- Rankka, Erik, 1955: *Deux miracles de la Sainte Vierge par Gautier de Coinci*.
- Klum, Arne, 1961: *Verbe et adverbe. Étude sur le système verbal indicatif et sur le système de certains adverbes de temps à la lumière des relations verbo-adverbiales dans la prose du français contemporain*.
- Juan Fernandez de Heredia: *La Grant Cronica de Espanya Libros I-II*. Edición según el manuscrito 10133 de la Biblioteca Nacional de Madrid, con introducción crítica, estudio lingüístico y glosario por Regina af Geijerstam, 1964.

Lund

- Walberg, Emanuel, 1900: *Le bestiaire de Philippe de Thaün*.
- Thorn, Christ(oph)er, 1909: *Étude sur les verbes dénominatifs en français*.
- Malmberg, Bertil, 1940: *Le Roman du Comte de Poitiers, poème français du XIIIe siècle*.
- Nilsson-Ehle, Hans, 1941: *Les adverbes en ‘-ment’ complément d’un verbe en français moderne*.
- Schlyter, Börje, 1941: *La Vie de Thomas Becket par Beneit. Poème anglo-normand du XIIe siècle*.
- Ronsjö, Einar, 1942: *La Vie de saint Nicolas par Wace. Poème religieux du XIIIe siècle*.
- Brandt, Gustaf, 1944: *La concurrence entre ‘soi’ et ‘lui’, ‘eux’, ‘elle(s)’. Étude de syntaxe historique française*.
- Andersson, Sven, 1954: *Études sur la syntaxe et la sémantique du mot français ‘tout’*.
- Boström, Ingemar, 1957: *Les noms abstraits accompagnés d’un infinitif et combinés avec ‘avoir’. Étude historique sur la syntaxe des articles et des prépositions dans ce genre de constructions françaises*.
- Neumann, Sven-Gösta, 1959: *Recherches sur le français des XVe et XVIe siècles et sur sa codification par les théoriciens de l’époque*.
- Zetterberg, Anders, 1994: *Les propriétés des choses selon le Rosarius (B.N. f. fr. 12483). Édition revue et complétée par Sven Sandqvist*.

Göteborg

- Biller, Gunnar, 1916: *Étude sur le style des premiers romans français en vers (1150-75)*.
- Tilander, Gunnar, 1923: *Remarques sur le Roman de Renart*.
- Brattö, Olof, 1953: *Studi di antroponimia fiorentina : il libro di Montaperti (An. MCCLX)*.
- Ahlborn, Gunnar, 1946: *Le patois de Ruffieu-en-Valromey (Ain)*.
- Proschwitz, Gunnar von, 1956: *Introduction à l’étude du vocabulaire de Beaumarchais*.

Bjerrome, Gunnar, 1957: *Le patois de Bagnes (Valais)*.
Svensson, Lars-Owe, 1959: *Les parlers du Marais Vendéen*, 2 vol.

Stockholm

Maler, Bertil, 1949: *Synonymes romans de l'interrogatif 'qualis'*.
Gorosch, Max, 1950: *El fuero de Teruel*.
Holmér, Gustaf, 1960: *Traduction en vieux français du 'De Arte venandi Cum Avibus' de l'Empereur Frédéric II de Hohenstaufen*.

Bibliografi

Bratt, Ingar, 1977: *Engelskundervisningens framväxt i Sverige. Tiden före 1850*. Stockholm: Föreningen för svensk undervisningshistoria.
Bratt, Ingar, 1984: *Engelskundervisningens framväxt i Sverige 1850–1905*, Stockholm/Uppsala: Föreningen för svensk undervisningshistoria.
Bähler, Ursula, 2004: *Gaston Paris et la philologie romane*. Avec une réimpression de la 'Bibliographie des travaux de Gaston Paris' publiée par Joseph Bédier et Mario Roques (1904). Genève: Droz.
Carlsson, Lennart, 1976: L'étude des langues romanes depuis 1890. I: *Faculty of Arts at Uppsala University. Linguistics and Philology*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala University 500 Years, 6. 89–98.
Corbellari, Alain, 1997: *Joseph Bédier. Écrivain et philologue*. Genève: Droz.
Ducos, Joëlle, Soutet, Olivier & Valette, Jean-René, 2016: *Le français médiéval par les textes. Anthologie commentée*. Paris: Honoré Champion.
Eriksson, Lasse, 2001: *Boken om Gerda*. Uppsala: Uppsala Publishing House.
Frängsmyr, Carl, 2010: *Dag Hammarskjöld och Uppsala universitet*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Skrifter rörande Uppsala universitet. C. Organisation och historia 92.
Halmøy, Odile, 1994: Les études de linguistique française en Europe du Nord. *Le Français Moderne*, N° spécial. 33–48.
Jonasson, Kerstin & Ransbo, Gunilla, 2000: *Anna Ahlström, vår första kvinnliga doktor i romanska språk 1899*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Romanica Upsaliensia 61.
Lindberg, Bo & Nilsson, Ingemar, 1996: *Göteborgs universitets historia, I. På högskolans tid*. Göteborg: Rektorsämbetet, Göteborgs universitet.
Lombard, Alf, 1939: Chronik. Erik Staaff. *Zeitschrift für Romanische Philologie*, Band LVII: 1. 126–127.
Lombard, Alf, 1952: *Emanuel Walberg. Minnesord*. Lund.
Lombard, Alf, 1961: Un dictionnaire roumain d'un genre nouveau. *Revue des études roumaines* VII–VIII.

- Paris, Gaston, 1872: *La Vie de Saint Alexis. Poème du XIe siècle*. Paris: Librairie A. Franck.
- Ransbo, Gunilla, 2000: Romanska språk vårterminen 1899. I: Kerstin Jonasson & Gunilla Ransbo 2000. 17–32.
- Saussure, Ferdinand de, 1967 (1916): *Cours de linguistique générale*. Paris: Éditions Payot & Rivages.
- Saussure, Ferdinand de, 1970: *Kurs i allmän lingvistik*, översättning: Anders Löfqvist, förord av Bertil Malmberg. Staffanstorps: Bo Cavefors Bokförlag.
- Schück, Henrik, 1909: *Studier i Beowulfsagan. Inbjudningsskrift till åhörande af den offentliga föreläsning med hvilken professorn i romanska språk Erik Schöne Staaff tillträder sitt ämbete*. Uppsala.
- Stenström, Thure, 2011: Dag Hammarskjöld och fransk litteratur. *Årsbok*, Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 67–97.
- Strindberg, August, 1992: *Svensk-romanska studier*, Nationalupplagan av August Strindbergs Samlade Verk. Stockholm: Norstedts.
- Sundell, Lars-Göran, 1984: Om rätoromanskan i Schweiz. *Moderna Språk*, 78. 131–139.
- Sundell, Lars-Göran, 2002: Romansk brytpunkt – kring Jacob Theodor Hagberg. I: I. Bartning et al., *Mélanges publiés en hommage à Gunnar Engwall*. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, Romanica Stockholmiensis 20, CD-ROM. 303–310.
- Sundell, Lars-Göran, 2011: Nyeuropeisk lingvistik och modern litteratur. *Årsbok*, Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 45–66.
- Sundell, Lars-Göran, 2012: Alf Lombard and the Academic Study of Romance Languages in Sweden. *Årsbok*, Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 53–61.
- Sundell, Lars-Göran, 2013a: “Les débuts de la philologie romane à Uppsala”. I: C. Norén et al. (red.), *Modalité, évidentialité et autres friandises langagières. Mélanges offerts à Hans Kronning à l’occasion de ses soixante ans*. Bern: Peter Lang. 311–325.
- Sundell, Lars-Göran, 2013b: Carl Wahlund – romanist och donator. *Årsbok*, Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 79–94.
- Sundell, Lars-Göran, 2014: Erik Staaff och hans romanska lärjungar. *Årsbok*, Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 53–77.
- Sundell, Lars-Göran, 2015a: Den begynnande romanska filologin i Sverige. I: Eric Cullhed & Bo Lindberg (red.), *Klassisk filologi i Sverige. Reflexioner, riktningar, översättningar, öden*. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. 117–130.
- Sundell, Lars-Göran, 2015b: Den tidiga romanistiken i Lund. *Årsbok*, Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 79–98.

- Sundell, Lars-Göran, 2017a: Recension av *La langue dans la littérature, la littérature dans la langue. Textes réunis en hommage à Eva Ahlstedt*, édités par Ingmar Söhrman et Katharina Vajta, *Romanica Gothoburgensia*, LXXI, Acta Universitatis Gothoburgensis, 2014. *Moderna Språk* 2017: 1. 197–205.
- Sundell, Lars-Göran, 2017b: Alf Lombard – Portrayal of a Scholar. I: A. Castro *et al.* (red.), *Språkens magi. En festskrift för Ingmar Söhrman*. Göteborg: Studia Interdisciplinaria, Linguistica et Litteraria (SILL), Göteborgs universitet. 223–232.
- Söhrman, Ingmar, 2014: Les langues romanes à Göteborg. I: Ingmar Söhrman och Katharina Vajta (red.), *La langue dans la littérature, la littérature dans la langue. Textes réunis en hommage à Eva Ahlstedt*. Göteborg: *Romanica Gothoburgensia*, LXXI, Acta Universitatis Gothoburgensis. 405–421.
- Tegnér, Elof, 1897: *Lunds universitet. 1872–1897*. Lund.
- Tilander, Gunnar, 1967–69: Jacob Theodor Hagberg, I: *Svenskt biografiskt lexikon*, Band 17. Stockholm. 724–726.
- Vising, Johan, 1938: *Minnesbilder*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Walberg, Emanuel, 1931: *Principer och metoder för utgivning av forntexter*. Lund.
- Wulff, Fredrik, 1929: *Vid åttiofem år. Hågkomster från utvecklingsåren 1865–80, av en gammal Lundastudent och Göteborgare*. Göteborg: Elanders Boktryckeri-Aktiebolag.
- Zink, Michel, éd., 2004: *Le Moyen Âge de Gaston Paris*. Collège de France. Paris: Odile Jacob.